

Mr. Business és a szabad sajtó

EÖRSI ISTVÁN

A Világgazdaság május 6-i száma hírt adott arról, hogy a fővárosban megszületett az első vádirat, mely újságírókat gyanúsít az üzleti titok megsértésével.

A lap közli a vádirat alapjául szolgáló törvényt is, melyet 1994-ben hoztak. Eszerint három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, „aki üzleti titkot haszonszerzés végett vagy másnak vagyoni hátrányt okozva jogosulatlanul megszerez, felhasznál vagy nyilvánosságra hoz”. A törvény szerint az üzleti titkok körébe sorolható „a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek titokban maradásához a jogosultnak méltányolható érdeke fűződik”.

Nem kell jogásznak lennünk ahhoz, hogy észrevegyük: a „méltányolható” szó a törvény alkalmazását az önkény nyílt vizeire kormányozza. Szinte bármi minősíthető méltányolhatónak, a vállalkozó egészségi állapotától alkalmazott-jainak nyelvtudásáig, és az üzleti szféra csakugyan egyetemleges méltányosság elismerésére tör. De kétségbe is vonható a „titkok” többségének méltányolhatósága, ha az értelmezés e szféra közvetlen érdekein túllépve magába foglalja a társadalmi érdek, továbbá a moralitás szempontjait is.

A Világgazdaság szerencsére idézi Márki Zoltánt, az Igazságügyi Minisztérium büntetőjogi főosztályának vezetőjét, és ily módon kígyóktól nyüzsgő szakadékba világít bele. Márki úr szerint itt az ideje annak, hogy büntetőjog védje a gazdasági szféra érdekeit akkor is, ha újságíró okoz neki kárt. „A főosztályvezető szerint a cikkíró nem tévesztheti össze saját szerepét a nyomozóéval. Ha visszaélésre gyanakszik, feljelentést tehet a rendőrségen, így szolgálhatja az állam működését.” Azért idéztem ezt a két mondatot, mert a mögöttük rejlő érzület filiszteri bornírtságát meg sem tudtam volna közelíteni a saját szavaimmal. Márki úr hivatalnoki fanatizmussal védelmezné az illetéktelen pillantásoktól az üzleti szférát, tekintet nélkül arra, hogy ez milyen erkölcsi elvek alapján és milyen jogi környezetben működik.

Korunkban a törvényalkotás nem tarthat lépést a robbanékony gazdasági átalakulással. A milliárdos gazdasági üzelmeket az teszi lehetővé, hogy a jog hézagaiban berendezkedhet és az egyértelmű törvénysértés megkerülésével folytathatja lukratív tevékenységét a tisztességtelen nyerészkedés.

A felmentéssel végződött Palotás-per kommentárjaiból kitetszik, hogy a vád tárgyául szolgáló ügyletek jogilag különféleképpen ítéltetők meg, erkölcsstelenségük azonban nem lehet vita tárgya. Ugyanez a kettősség jellemzi a csődeljáráások jelentős részét is, mert az ezek eredményeképpen új vállalkozásokba átmentett vagyonok jogilag támadhatatlanok, erkölcsileg viszont égre bűzlenek. A különféle ügyletek, amelyek során a tulajdonosok egyik vállalatukból a másik – olykor fiktív – vállalatukba játszanak át értékeket adómegkerülési vagy eltulajdonítási céllal, többnyire szintén találnak jogilag elfogadható formát, ami botrány ugyan, de nem büntetendő. Amikor Márki úr el akarja tiltani az újságírókat a tényfeltárás munkájától, melyet kecsesen nyomozásnak nevez, akkor ezzel azt nyilvánítja ki, hogy a jogrendszer vagy átfogóbb kifejezéssel élve, az állam fogalmából eredően közönyös az erkölcsi értékek iránt, és az újságírónak is, ha hasznos állampolgár akar lenni, követnie kell ezt a példát.

A sajtószabadság alkotmányos jog. Szempontjai magasabb rendűek, mint azok a törvények, amelyeket pusztán a büntetőtörvénykönyv rögzít. Ha ellentétbe kerül egymással az alkotmány és a büntetőtörvénykönyv, akkor a büntetőtörvénykönyvet az alkotmány előírásaihoz kell igazítani. Vagy pedig meg kell változtatni az alkotmányt. Ez esetben ki kell mondani: Mr. Business méltányolható érdekei közé tartozik, hogy ne kelljen tartania a szabad sajtó akadékoskodásaitól.

Az üzleti szféra, legalábbis az a része, mely a vadkapitalista állapotok fenntartásán fáradozik, olyan támadásra készül a sajtószabadság ellen, amelyenre nem volt példa a rendszerváltozás óta. Az első vádirat, melyet újságíró ellen nyújtottak be, próbanyuszi. Mr. Business kíváncsi rá, hogy milyen hatékonyan bírja befogni a sajtó pofáját. Észak-fok szeretne lenni, továbbá titok, idegenség. Mentessülni szándékozik a nyilvánosság tola-

kodásától, mint hajdan pártunk és államunk vezetői.

Eörsi István